

1) аналіз перспектив розвитку фірми, завданням якого є виявлення тенденцій і факторів, що впливають на їх розвиток; 2) аналіз конкурентоспроможності продукції на ринку та поліпшення її рівня; 3) вибір стратегії на основі аналізу її ефективності й забезпечення ресурсами. Стратегії, що становлять основу таких планів, визначаються, перш за все, виходячи з загроз і можливостей, які є або можуть з'явитися в зовнішньому середовищі організації, а не пошуку і мобілізації внутрішніх ресурсів, що характерно для звичайного перспективного планування. Змістовним результатом їх здійснення повинні бути великі зміни в організації. Таким чином, якщо фірма хоче вижити в сучасних нестабільних умовах, перехід до стратегічного планування неминучий, але він повинен бути поступовим, без руйнування традиційної системи планування [2];

б) тактичне планування, процес створення передумов для реалізації нових можливостей підприємства. Рішення, що приймаються при тактичному плануванні, менш суб'єктивні, чим при стратегічному, оскільки базується на об'єктивнішій і повнішій інформації. Реалізація тактичного плану пов'язана з меншим ризиком, оскільки його рішення детальніші, стосуються внутрішніх проблем підприємства. Завдяки такому плануванню можливо задіювати резерви підприємства, у результаті чого, збільшується обсяг виробництва, зниження витрат, підвищення якості продукції, зростання продуктивності праці [3];

в) оперативне планування, є завершуючим етапом планування діяльності підприємства. Такі плани мають вузьку спрямованість і завжди деталізовані, їх мета полягає в створенні умов для злагодженої роботи всіх підрозділів, дільниць, служб, підрозділів.

Оперативне планування передбачає: складання щомісячних та внутрізмінних завдань, календарних планів випуску продукції, маршрутних карт і контроль над їх виконанням [5].

**Висновки.** Планування передбачає прийняття конкретних рішень щодо функціонування та розвитку виробничої системи, їхню узгоджену роботу з точки зору оптимізації кінцевого результату. Це дозволяє забезпечити її ефективне функціонування і розвиток в майбутньому. Будь-яке господарське рішення, прийняте в умовах ризику, вимагає ретельного техніко-економічного обґрунтування, прогнозування як майбутнього результату, так і умов його реалізації, що можна здійснити лише за допомогою засобів і методів планування. Тому вивчення його теорії і практики займає важливе місце в підготовці фахівців управлінського профілю.

#### *Джерела та література*

1. Економіка підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]/О. В. Ареф'єва, В. Г. Сахаєв, О. В. Ареф'єв, М. Б. Махсма, О. І. Попрозман. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 238 с.
2. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 366 с.
3. Економічне управління підприємством: навч. посіб./А. М. Колосов, О. В. Коваленко, С. К. Кучеренко, В. Г. Бикова; за заг. ред. А. М. Колосова. Старобільськ: Вид-во держ. закл. «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 352 с.
4. Попрозман О. І. Планування діяльності підприємства та його узгодженість з стратегічними цілями і тактичними задачами. Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Наук.-дослід. екон. ін-ту М-ва екон. розвитку і торгівлі України. Київ, 2013. Вип. 2. (141). С. 82–85.
5. Економічне управління підприємством: навч. посіб./Н. М. Євдокимова, Л. П. Батенко, В. А. Верба, О. О. Кизенко та ін.; за заг. ред. Н. М. Євдокимової. Київ: КНЕУ, 2011. 327 с.

**Луцюк А.** – студентка  
Науковий керівник: к. е. н., доц.  
Т. Данилюк  
Волинський національний  
університет імені Лесі Українки  
м. Луцьк, Україна

#### **Сутність та методи наукового пізнання в системі досліджень**

Цілеспрямована діяльність по формуванню і розвитку наукового знання реалізується за допомогою історично вироблених засобів, способів, методів. Роль методів у науковому піз-

нанні дуже важлива. Це помічено вже давно. Ще англійський філософ Френсіс Бекон, підкреслюючи величезне значення методу, порівнював його з ліхтарем, який освітлює мандрівнику шлях у темряві [1].

Метод у найзагальнішому значенні – це певний спосіб дослідження якоїсь проблеми чи завдання, тобто метод являє собою систему правил, принципів і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей розвитку природи, суспільства і мислення або практичної перетворюючої діяльності людини.

Спостереження. Наукове спостереження на відміну від звичайного споглядання має смисл, мету і засоби, за допомогою яких суб'єкт пізнання переходить до предмета дослідження (явища, що спостерігається) і до продукту (результату) дослідження у вигляді звіту про спостережуване [2].

Вимірювання – це спостереження, яке фіксує не тільки якісні, а й кількісні характеристики об'єктів і явищ. Для цього необхідні деякі масштаби, еталони, правила, пристрої вимірювання.

Вимірювання є процедурою встановлення однієї величини за допомогою іншої, прийнятої за еталон. Спосіб вимірювання складається з трьох компонентів: 1) вибору одиниці вимірювання й одержання набору відповідних мір; 2) встановлення правил порівняння вимірювальної величини з мірою і правил складання мір; 3) опис процедури вимірювання як експериментальної дії [1].

Експеримент – це таке спостереження, за допомогою якого явища вивчають при доцільно обраних або штучно створених умовах.

Опис – це фіксація певними засобами суттєвих ознак об'єкта дослідження або результатів спостереження, вимірювання, порівняння, експерименту [3].

Абстрагування – метод наукового пізнання, що полягає в мисленому виділенні суттєвих, найістотніших рис, відношень, сторін предмета. За його допомогою формується ідеальний образ реальності [3].

Аналіз – це метод пізнання, змістом якого є розчленування предмета дослідження на складові частини з метою їх детального і всебічного вивчення. Як складові частини цілісного об'єкта виступають його сторони, ознаки, властивості, відношення тощо. Синтез – це метод пізнання, протилежний аналізу, змістом якого є об'єднання раніше розчленованих частин предмета в єдине ціле. Аналіз і синтез взаємно передбачають і обумовлюють один одного [3].

Індукція і дедукція також парні, взаємопов'язані методи наукового пізнання. Різниця між ними ґрунтується на існуванні різних типів умовиводів – дедуктивного та індуктивного [3].

Моделювання – метод пізнання явищ і процесів, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта дослідження іншим, подібним до нього. Модель — це замісник об'єкта пізнання. Існує три групи різновидів моделей: 1) евристичні і дидактичні; 2) знакові і техніко-речові; 3) природні і штучні. Їх класифікація проведена за певними підставами. Модель виконує дві головні гносеологічні функції: інформативну (як джерело інформації) і кумулятивну (як засіб фіксації та збереження інформації) [3].

Ідеалізація – це мислене конструювання об'єктів, яких не існує у дійсності. Цей процес, з одного боку, схожий на мислене моделювання, а з другого – є абстрагуванням. Метою ідеалізації є: по-перше, позбавлення реальних об'єктів деяких – властивостей; по-друге, мислене обдарування цих спрощених об'єктів певними нереальними, гіпотетичними властивостями, які не можна здійснити на практиці. Основними способами досягнення такої мети є: просте абстрагування шляхом усунення деяких реальних властивостей об'єктів; багатоступеневе абстрагування шляхом переходу від реального об'єкта до ідеального, а потім від одних ідеальних об'єктів до інших; мислений перехід до граничних випадків у розвитку реальних властивостей об'єктів [3].

Формалізація – це певний перехід від реального об'єкта дослідження до його знакової моделі, у процесі якого всі змістові терміни і твердження теорії замінюються логічними або математичними символами і формулами.

Аксиоматичний метод – це метод дослідження і побудови наукової теорії, за яким базові її положення беруться як вихідні аксіоми, а всі інші виводяться з них шляхом міркування за

певними логічними правилами. За змістом поняття аксіома є твердженням певної теорії, що приймається без доведення як вихідне, тобто таке, що є підставою для логічного доведення інших тверджень цієї теорії.

Завершуючи розгляд теми, зробимо висновки про те, що наукове пізнання є особливим видом соціальної діяльності. Першочерговим його завданням є встановлення об'єктивних законів про роди і суспільства, вивчення специфіки їх прояву. Кінцева мета – вироблення на основі пізнаних законів, способів, прийомів і засобів практичного перетворення світу. Для пізнання навколишнього світу необхідно з'ясувати й уміти застосовувати увесь різноманітний методологічний інструментарій наукового пізнання. Творче його використання вимагає подальшого підвищення філософської культури суб'єкта сучасної науки.

#### *Джерела та література*

1. Методологія та організація наукових досліджень (галузі знань: 05 – соціальні та поведінкові науки, 07 – управління та адміністрування): навч. посіб./Л. Г. Ліпич, С. М. Бортнік, І. Г. Волинець та ін.; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 220 с.
2. Конверського А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2010. 352 с.
3. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Харків: ХНАМГ, 2011. 76 с.

**Лялюк А.** – к. е. н., доц.;  
**Перетятко У.** – магістр гр. ЕП-63  
Волинський національний  
університет імені Лесі Українки  
м. Луцьк, Україна

### **Сутність кадрового потенціалу та чинники впливу на ефективність його використання**

У загальному комплексі проблем розвитку підприємства важливе місце займають питання управління персоналом. Персонал є вирішальним фактором науково-технічного прогресу, зростання продуктивності праці, поліпшення використання основних і оборотних фондів, підвищення якості продукції, а також визначає ефективність усіх сторін виробничо-господарської діяльності підприємства. Дослідженням значень персоналу і ефективності його використання в організаціях займалися такі науковці, як М. І. Андрушків, Г. М. Басько, С. А. Белановский та ін. [1–4]. Поряд з цим питання чинників впливу на ефективність його використання на підприємствах потребує додаткового дослідження.

Поняття «кадровий потенціал» почало утверджуватися у 80-ті роки ХХ ст. Г. М. Басько переконаний, що «саме об'єктивні зміни у сфері виробництва диктували потребу конкретизувати поняття, які розкривають роль праці в економічному зростанні» На думку дослідника, йдеться про необхідність «визначення місця людини в системі виробництва і творення взагалі з усіма його фазами, регіональними, національними та іншими особливостями» [3].

У наукових працях М. І. Андрушківа та ін. [1–2], спостерігається спрощене розуміння, недостатньо глибоке наповнення поняття «трудова потенціал». Ряд авторів об'єднують кількісні та якісні параметри трудового кадрового потенціалу у власних визначеннях. Це стосується таких трактувань трудового потенціалу, як «інтегральної оцінки і кількісних, і якісних характеристик економічно активного населення» [2], надзвичайно важливого інтегрального показника рівня розвитку і можливостей діяльності головної продуктивної сили суспільства» [1], а також, як вважає М. Д. Білик, «складної категорії, яка характеризує міру і якість сукупної